

Angleška armada zavzela tri okupirana mesta v Libiji

Podmornice torpedirale italijanske bojne
ladje in več parnikov na Sredozemskem morju.
Hitlerjeve kolone začele prodirati proti
Astrakanu po okupaciji Rostova. Sovjeti
priznali, da je situacija na centralni fronti
kritična. Francija se morda pridruži osišču
v vojni proti Veliki Britaniji in Rusiji

Kairo, Egipt. 24. nov.—Angleška armada je okupirala Bardijo, Sidi Azeiz in Sidi Omar Nuovo, italijanska okupirana mesta v Libiji, in razorožila osišno oboroženo silo. Vrhovno poveljstvo poroča, da so angleške podmornice torpedirale dve italijanski križarki, enega parnika in več parnikov v operacijah na Sredozemskem morju. Bitke, v katerih so zavojevali italijanske vojaške enote, divjajo v puščavah pri Tobruku. Poroča se, da so Angleži razbili 600 osišnih tankov in jih čez 15,000 italijanskih in drugih vojakov.

Boji nemških bombnikov in letal preko Sredozemskega morja v Afriko, da ustavijo prodiranje britskih čet. Naciji so poslali tudi jadralna letala z vojaškimi četami na libijska bojišča. Italijanske in nemške kolone so obkrožene pri Sollumu, Egipt, in Halfajskem prelazu in pri tem uničene.

Berlin. 24. nov.—Vrhovno poveljstvo je naznanilo okupacijo Rostova, važnega industrijskega mesta, kjer se odpira pot proti Kavkazskim pokrajinam, in začeli prodirati proti Astrakanu. Naznanilo dostavlja, da je bila ruska motorna armada z okupacije Rostova odrezana od oljnega jadra v Kavkazu.

Astrakan je pristanišče mesto na Kaspiškem morju. Zasedba Rostova pomeni raztegnitev vojne na Kavkaz. Nemški armadama na tej fronti poveljuje feldmaršal Ewald von Kleist.

Kairo, Egipt. 22. nov.—Britska armada je obkrožila enote nemške motorne sile v libijski puščavi pod Tobrukom, poroča vrhovno poveljstvo. Te enote so se pustili in pri tem uničene. Tri dni so Nemci naskočili pozicije angleških čet in vsakokrat so bili priznani za ogromni izgube.

Naciskim kolonom poveljuje general Erwin Rommel. Angleško poveljstvo pravi, da je izguba polovice tankov, katere je izgubil v bitko. Angleži so razbili 600 osišnih tankov v bitkah v Egiptu in petek.

Srdite bitke so se razvile 45 milju zapadno od trdnjave Capuzzo na libijsko-egiptski meji. Domneva je, da sta na ozemlju med to trdnjavo in Tobrukom dve nemški motorni diviziji. Glavna nemška oklopna sila je presekana na dvoje. Ena je izolirana na vzhodni in severni strani britske armade.

Angleži so okupirali osišno vojaško letališče pri Zezeghu, 20 milju južnovzhodno od Tobruka. Predsednik osišnih pilotov in več tehnikov je bilo na letišču. Vse so Angleži obkrožili in ujeli, preden so se zavedli, kaj se godi. Angleški letalci so bombardirali vsa mesta ob obrežju Libije. Na stotine bomb so vrgli na Derno, Bardijo, Bengazi in Tripoli, ki so zanele požare in porušile mnogo vojaških naprav.

Rim. 22. nov.—Ogromne bitke divjajo v Libiji, se glase poročila dopisnikov fašističnih listov z libijske fronte. Angleži so vrgli na vsa mesta in vojna vihra na Sredozemskem morju in v zraku. Fašistični krogi so priznali, da so vzhodni prekaša osišno silo v Egiptu.

Časnikarska agencija Stefani poroča, da so osišne motorne in oklopne kolone vzdrižale napade na Tobruk in v nekaterih so ga vrgle nazaj. Poskus glede ob-

MURRAY IZVOLJEN ZA PREDSEDNIKA CIO

Mogočne korporacije obtožene sabotaže
RUDARSKA STAVKA PREKLICANA

WASHINGTON, D. C., 23. nov.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, se je podal in preključil stavko v "kaptivnih" premogovnikih jeklarskih korporacij. Naznanilo o preklicu stavke vsebuje plamo, katerega je naslovil predsednik Roosevelt. V tem je pristal na Rooseveltovo sugestijo, naj posebni odbor izravna konflikt med rudarsko unijo in korporacijami, stavkarji pa naj se takoj vrnejo na delo.

Odlok, ki ga pda ta odbor, morata sprejeti obe v sporu prisosteti stranki. Načelnik tega odbora je dr. John R. Steelman, direktor upravnega biroja federalnega delavskega departamenta.

Detroit, Mich., 22. nov.—Philip Murray je bil ponovno in soglasno izvoljen za predsednika Kongresa industrijskih organizacij. Delegatje rudarske unije UMWA, ki so prej vodili opozicijo proti Murrayju, so tudi glasovali zanj.

Murrayja je nominalni predsednik Thomas Kennedy, tajnik blaginje rudarske unije. Murray je na konvenciji CIO demonstiral svojo sposobnost kot delavski vodja in da ni orodje Johna L. Lewisa, predsednika rudarske unije. Na delegatje je napravil vtis, da mu je pot v Belo hišo znana.

V svojem govoru po izvolitvi je Murray udaril po reprezentantih mogočnih korporacij, ki imajo važne pozicije v obrambnih odborih in agaturah in delajo za plačo dolar na leto, obenem pa vlečejo velike plače od korporacij, za katere dobivajo masne kontrakte na račun narodne obrambe. Obdolžil jih je, da odrekajo delavcem pravice in sabotirajo oborožitveni program.

"Nekateri reprezentantje mogočnih korporacij v obrambnih odborih in agaturah se v nepoštenosti, zlobnosti in izsiljevanju nič ne razlikujejo od Browneja in Bioffea, ki sta bila kot uradnika mednarodne unije odrskih delavcev in filmskih operatorjev na obravnavi pred federalnim sodiščem spoznana za kriva izsiljevanja in obsojena v zapor," je rekel Murray. "Unije CIO se bodo odločno borile proti zakonskim načrtom glede zamrzovanja mezd, prepovedi stavk in mogočnih korporacijam, ki grmadijo dobičke na račun narodne obrambe."

R. J. Thomas, predsednik avtne unije, je okrcal A. D. Lewisa, brata predsednika rudarske unije in predsednika unije stavbnih delavcev, ki se poslužuje nasilnih metod, da dobi v svojo organizacijo člane drugih unij. Dejal je, da bodo Lewisovi pristajali in prepečati izgnani iz Michiganu, če ne bodo nasilja ustavljali.

Pittsburgh, Pa., 22. jun.—Do prvega nasilja v rudarski stavki je prišlo pred premogovnikom H. C. Frick Coal & Coke Co. v Edenbornu, ko je grupa kompanijskih pobojnikov pričela streljati na pikete iz zasede. Deset piketov je bilo ranjenih. William J. Hynes, predsednik četnega rudarskega distrikta UMWA, je dejal, "da incident ni bil bitka, temveč zloben napad na mirne pikete po kompanijskih pobojnikih."

Domače vesti

Is Minnesota
Ely, Minn.—Z lova se nista vrnila John Lobe, star 30 let in deček Jim Kočevar, star devet let. Prostovoljci ju iščejo v gozdovih ob okrajni cesti št. 21 okrog enajst milju južno od Elyja. Rojak John Moravec je pred nekaj dnevi na lovu šest milju severozapadno od tukaj našel človeško okostje, o katerem so dajo, da je ležalo v gošči tri do štiri leta. Lobjanja je prebita s kroglo in zraven kosti sta ležala revolver in lovski nož. Neznavec je bil torej ustrelen ali pa si je sam vzel življenje.

Koledar Glasla Naroda prenehal
New York.—Glas Naroda od 18. novembra naznanja, da letos ne bo izdal običajnega koledarja. Pravi, da so stroški previzoki in v zadnjih desetih letih je bila naročba tako majhna, da je veliko koledarjev ostalo neprodanih. Če se razmere kaj izboljšajo, bo Glas Naroda izdal večji koledar ob svoji 50-letnici. K temu lahko pripomnimo, da je koledar G. N. izhajal čez 40 let.

Vesti iz Clevelanda
Cleveland.—Dne 18. t. m. je umrla Rose Možič, roj. Krivic in doma iz Bele peč pri Kamniku. V Ameriki je živela 20 let in tukaj zapuša moža in hčer, drugo hčer pa v stari domovini. Mr. Tvega so našli v njegovem stanovanju Johna Kostelca. Star je bil 57 let in rojen v Pregarjih na Primorskem. Če ima tukaj kakšne sorodnike, ni znano, v stari domovini pa zapuša ženo in tri otroke.—V nedeljo, dne 23. t. m., je prišel v Cleveland hrvaški ban dr. Ivan Šubašić, ki je popoldne govoril na velikem javnem shodu v Public Auditoriumu, zvečer je pa bil gost počaščen z banketom v hotelu Hollendenu, kjer je bilo navzočih veliko število Hrvatov, Slovencev in Srbov. V imenu Slovencev je dr. Šubašić pozdravil župana Lausche. —Rojak Anton Kordan je bil pred nekaj dnevi zelo pobil pri delu v tovarni.

Čikaška vest
Chicago.—Dne 20. novembra je v bolnišnici v Milwaukeeju umrl župnik in frančiškan Anzelmo Murn, star 65 let. V Ameriki je bil okrog 30 let in župnikoval je med drugimi kraji tudi v Chicagu. Pokopali so ga v Lemontu. (Poročilo ne pove, kje je bil rojen.)

Iz Girarda, O.
Girard, O.—Anton Lapejnc, član društva 49 SNPJ, je dobil pri delu v tovarni hude opekline po obrazu in se nahaja v bolnišnici.—Louis Pirc, blaginjak društva 49 SNPJ, je uspešno prestopal težko operacijo na želodcu in zdaj se mu vrača zdravje.—Jos. Umek, član društva 643 SNPJ, je bil poveljen po avtomobilu, ki se ni ustavil ob zeleni luči in ko je udaril Umeka, je zbežal.—Družini Frank Prevec mlajši je umrl sinko, star dva meseca.—Albin Dobrovolje, član društva 49 SNPJ, se zdravi v okrajnem sanatoriju.

Obiski
Chicago.—John Tomažin iz La Salla, Ill., in član št. 2 SNPJ je 21. t. m. obiskal glavni urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Francosko sodišče proti ektradiciji Caballera
Vichy, Francija, 22. nov.—Sodišče v Nimesu se je izreklo proti ektradiciji Francisca Larga Caballera, bivšega predsednika španske lojalistične vlade. Ekstradicijo je zahteval španski diktator Franco. Mehikiški poslanik Aguilar je vložil protest pri francoski vladi, da prepreči izgon Caballera.

General Weygand dobil brco

Prelom med Ameriko in Francijo?

Vichy, Francija, 22. nov.—General Maxime Weygand, vrhovni poveljnik francoske oborožene sile v severni Afriki, je bil upokojen in to strategično ozemlje je prišlo pod direktno kontrolo admirala Jeana Darlana, podpredsednika vlade in zunanjega ministra. Slednji je znan kot zagovornik poglobitve kooperacije med Francijo in nacijako Nemčijo. Weygand je star 74 let in je poveljeval francoskim armadam v zadnji fazi vojne proti Nemčiji.

General Alfonse Juin, ki je bil izpuščen kot poveljnik iz nemškega ujetniškega taborišča v juniju, je nasledil Weyganda kot poveljnik francoskih čet v Afriki. Doznava se, da se je moral Weygand umakniti, ker se ni ogreval za kooperacijo z Nemčijo. Podadmiral R. A. Fenard, bivši Weygandov pomočnik, je bil imenovan za generalnega tajnika francoske Afrike in bo odgovoren Darlanu. Za vojaškega poveljnika francoske Zpadne Afrike je bil izbran general Jean Barreau.

Te izpremembe so prišle, ko je po nacijah kontrolirani pariški list Nouveaux Temps objavil uvodnik z zahtevo za francosko vojaško kooperacijo z Nemci v Afriki proti Angliji, ko je ta odredila veliko ofenzivo proti osišču v Libiji. Ta list je napadel Williama D. Leahyja, ameriškega poslanika v Vichyju.

Weygand je poslal poslanico francoski kolonialni armadi v Afriki, s katero se je poslovil od nje. "Ostanite lojalni svojim slavnim tradicijam in vladi maršala Petaina," se je glasila poslanica.

Washington, D. C., 22. nov.—Ustavitev ekonomske pomoči francoski severni Afriki je bila naznanjena v izjavi državnega departamenta. Slednji je namignil možnost preloma diplomatskih odnosov med Ameriko in Francijo.

"Iz poročil, katera je dobil državni departament, je očitno, da se je francoska vlada udala Hitlerjevemu pritisku in poslala generala Weyganda v pokoj," pravi izjava. "Iz tega razloga mora Amerika revidirati svojo politiko napram Franciji."

Angleška akcija proti Finski

Izjava zunanjega ministra Edena

London, 22. nov.—Zunanji minister Anthony Eden je dejal v parlamentu, da je Anglija že podzvela vojaško akcijo proti Finski. Rumuniji in Ogrski, ni hotel pa odgovarjati kritikom, ki so hoteli vedeti, zakaj vlada ne nudi večje pomoči sovjetski Rusiji. Eden je priznal, da bi japonski napad na Burmo ustvaril kritično situacijo.

Konservativec Henry G. Strauss je zahteval od Edena izjavo, da je vlada zavzela stališče, "da sleherni država, ki napade Rusijo, je napadalka tudi Velike Britanije in vsak sovražnik sovjetrov je tudi naš sovražnik." Eden je ignoriral zahtevo. Dejal je le, da je vojaška akcija v teku.

Laborit Noel-Baker je priporočal spojitev kolonialne politike z britskimi vojnimi cilji. Anglija naj javno razglasi, "da se bori ne samo za svojo svobodo, temveč tudi za svobodo vsega človeštva. Prebivalci britskih kolonij nimajo svobode, čeprav se pogumno bore na strani naših armad."

NEMŠKE DIVIZIJE ZATIRAJO RE-VOLTO V SRBLJI

Medzavezniški odbor orisal nacijski terorizem

CEZ 80,000 POLJAKOV USMRČENIH

Ankara, Turčija, 22. nov.—Tri nemške vojaške divizije okrog 45,000 mož) so zavojevale v bitkah s srbskimi četami, ki divjajo z nezmanjšano srditostjo v centralni, vzhodni in zapadni Srbiji. Oborožena sila generala Milana Nedića, predsednika srbske vlade pod osišno kontrolo, ne more zatreti revolte. Njegova armada je utrpela ogromne izgube v bitkah s četami. Mnogo vojakov se je pridružilo rebelnem.

Eksekucije talcev so po nemških poročilih iz Belgrade zavzele velik obseg v zadnjih dneh. Med talci je čez 1500 zdravnikov, odvetnikov, časnika in drugih profesionalcev.

London, 22. nov.—"Interallied Information Committee", ki ga tvorijo reprezentantje Velike Britanije, Rusije in devetih držav, katere je zasedla Hitlerjeva oborožena sila, je objavil poročilo o eksekucijah talcev v podjarmljenih državah.

Cez 5000 talcev je bilo ustreljenih samo v Jugoslaviji. To število ne vključuje onih, ki so padli v bitkah med četami in osišnim vojaštvom.

Okrog 15,000 grških prebivalcev je bilo ubitih v šestih mesecih in vaseh v Traciji, pokrajini, ki je prišla pod bolgarsko oblast. Na tisoče drugih so pobili Italijani. Nemci so požgali več mest na Kreti, grškem otoku, zaradi napadov na nemške vojaške.

Naciji so poklali čez 82,000 oseb na Poljskem v zadnjih dveh letih. Eksekucije so na dnevnem redu. Na stotine Čehov je bilo ustreljenih v nacijski krvavi čistki na obtožbo sabotaže in protinacijskih aktivnosti.

Najmanj 250 Francozov je bilo pomorjenih radi napadov in ubojev nemških častnikov in vojakov. Nacijska strahovlada je v razmahu v Belgiji, Holandiji, Danaski, Luksemburgu in na Norveškem. Na tisoče oseb je bilo aretiranih v teh deželah in mnogo ustreljenih.

Zagreb, 22. nov.—Dva Hrvata sta bila obsojena na smrt na obravnavi pred nemškim vojaškim sodiščem. Spoznana sta bila za kriva, da sta vrgla ročne granate na avtobus, na katerem so se nahajali nemški letalci, 12. septembra. Dva letalca sta bila takrat ranjena.

Bitke so zavzele značaj civilne vojne, se glase v Zagreb dosele poročila iz srbskih krajev razkosane Jugoslavije. V spopadih med vladnimi četami in uporniki v zadnjih dneh je padlo 371 upornikov, na stotine pa je bilo ujetih. Več jih je bilo ustreljenih. Vsi prizadeti so bili "komunisti".

Nov ameriški poslanik za Rusijo

Washington, D. C., 22. nov.—Diplomatični krogi so namignili, da bo Roosevelt imenoval generala Jamesa H. Burnsa za poslanika v Rusiji. Sedanji poslanik Laurence A. Steinhardt, ki se vrača domov, bo na svojo lastno željo razrešen dolžnosti. On je bil imenovan za poslanika pred dvema letoma. General Burns je bil član ameriške misije, ki je pred nekaj tedni obiskala Moskvo in konfirala s Stalinom ter drugimi sovjetskimi voditelji.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročniki za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Čisto \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosematstvo \$5.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštano.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vi-je jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Za združenje sveta

Pred kratkim je izšla knjižica z naslovom "The Last Best Hope of Earth," katero je spisal Harry Scherman. Drobna knjižica, komaj 43 strani, toda na teh straneh je več realizma kot ga najdemo v vagonu debelih drugih knjig. (Lahko še omenimo, da nam je bila ta knjižica poslana od založnika na priporočilo Louisa Adamica.)

Pisec pravi, da je po Gallupovem dognanju 83% Američanov uverjenih, da bomo na vsej črti v vojni, preden bo končana, toda na vprašanje "Za kaj se bomo pa bojevali?" nima še nihče odgovora. Poraz Hitlerja, nacizma in fašizma je negativen cilj. Vprašanje je, kaj naj postavimo namesto Hitlerja, nacizma in fašizma. Pozitivnega programa ali cilja miru še manjka.

Samo "svoboda," "demokracija," "varnost" in "obramba" še ne zadostujejo po mnenju pisca. Ljudje potrebujejo nekaj konkretnega in globokega, neko filozofijo ali vero, ki bo jasno razumljiva vsakomur, o kateri ne bo nobenega dvoma in katera bo upravičila vojno.

Nato pojasnjuje pisec kompleks današnje družbe in ugotavlja, da je moderna tehnika združila svet v ekonomskem oziru. Vsi narodi so združeni gospodarsko ne glede na to, če se tega zavedajo ali ne. Vse države izmenjajo med seboj blago, vse države obče-jejo med seboj in vse države se uče druga od druge znanstvenih resnic, iznajdb, odkritij itd.

Socialni razvoj človeštva gre v to smer že dva tisoč let, zelo je pa bil povspešen z iznajdbo parnega stroja, torej z industrijsko revolucijo, ki traja zadnjih 200 let. V teh dve sto letih je svet ekonomsko tako tesno povezan med seboj, da je vsaka razrušitev te ekonomske unije nemogoča—razen če hoče kdo uničiti človeško družbo.

Tako je v ekonomskem oziru in nihče ne more zanikati tega dejstva. Ampak v političnem oziru je svet še sto let odzad za ekonomsko zvezo. Dočim gospodarstvo narodov potuje z vlakom, gre politični razvoj na polzu. In ta velika zaostalost političnega razvoja, ta velika razdalja med gospodarsko in politično unijo sveta, je vzrok vseh teh socialnih in ekonomskih potresov, vseh teh kriz in vojn v zadnjih petdesetih letih.

Končno je svet prišel na točko razvoja, ko se mora politična faza hitro pomakniti kolikor je zaostala—pomakniti se mora zlepa ali zgrda. Ker se ni hotela zlepa, se mora zgrda! Sedanja svetovna vojna je socialni proces politične združitve sveta s silo. Hitler je v tem procesu le naključje. Lahko bi bil kdo drugi in kje drugje. Važno pa je to, da namerava nacistična Nemčija združiti svet pod svojo diktaturo, katera je diametralno protivna političnemu sistemu Združenih držav, sistemu politične demokracije.

Če se opremo na to naziranje, na to filozofijo, tedaj je fundametalna razlika med nacistično Nemčijo in vsemi onimi, ki so z njo, in med Ameriko jasna kot beli dan. Zda ne gre več za to, kakšno politično obliko naj ima Nemčija in kakšno politično obliko naj ima Amerika, temveč gre samo za to, ali naj politična oblika nacistične Nemčije objame ves svet ali naj bo politična oblika Amerike (demokracija) bodoča politične svetovne zveze.

Tretje poti ni. Edino vojna more odločiti, razen če se Nemčija poda in zavzame svojo svetovno misijo. Amerika se ne bo podala in svoje politične demokracije ne bo zavrgla!

Če nacistična Nemčija zmaga v tej vojni in usili svetu svoj totalni mir za "tisoč let," kot grozi, tedaj zavlada po vsem svetu Pax Germanica oziroma svetovna vojaška diktatura s središčem v Berlinu; če pa zmaga Anglija in Amerika s pomočjo njunih zaveznikov, tedaj je logično, da mora dobiti bodoča politična unija sveta demokratično podlago.

To so razlogi za vojno, kateri se ne moremo izogniti, če nečemo enostavno kapitulirati pred nacistično diktaturo sveta.

Tako ugotavlja Harry Scherman današnjo situacijo. Prav nič nam ni znan ta pisatelj, vendar se nam zdi, da je moral čitati socialistične knjige, kajti socialna in ekonomska stran njegove filozofije je zelo blizu socialistične analize človeške družbe, seveda brez onih filozofskih okrasov, ki so bili nezgodni pred sto leti. Demokratični socializem je svetovna politična zveza narodov, ki proizvajajo vse potrebščine za porabo in jih zamenjajo med seboj kooperativno, v ostalem pa porabijo vse svoje organizirane znanstvene, intelektualne in umetnostne sile za izboljšanje svojega individualnega kakor kolektivnega življenja, tako da bodo za človeka res dobro na svetu.

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 24. novembra 1921)

Domače vesti. Iz Pennsylvanije poročajo o novih navalih na slovenske "munajnarje," ki kuhajo žganje.

Delavske vesti. Illinoiska delavska federacija se je potegnila za rudarje v Kansasu, ki jih je Lewis izključil.

Ameriške vesti. Mednarodna razorožitvena konferenca v Washingtonu se je začela za — zaprtimi vrati kot versajska mirovna konferenca.

Iz inosematva. Jugoslavija se je podala svetu Lige narodov z obljubo, da bo respektirala meje Albanije, nakar je antanta umaknila obtožbo.

Sovjetska Rusija. Poveljstvo rdeče armade v Georgiji je dalo dve vojašnici na razpolago otrokom, ki so pribežali iz gladujočih pokrajin.

Glasovi iz naselbin

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—Prvi teden v novembru sem obiskal naselbine Bridgeville, Sygan, Little Washington, Meadow Lands, nekoliko po Strabanu in par hiš v Libraryju.

V prvi naselbini je J. Kvaritch, bivši gl. predsednik SSPZ, ponovil Proletarca. Istega so ponovili v Cook Hill klubu, mrs. Anna Beranik je na novo naročila Prosveto; ponovil pa jo je J. Nemanich. V Syganu pa so ponovili Proletarca Lov. Kaučić, Joe Dermota in Julius Lisjak. Zadnjega poznam še iz izredne konvencije SNPJ leta 1908. Bila sva skupaj na hrani za časa konvencije pri gostilničarju Košičku na Center ave.

Tam sem prvič slišal peti po notah pesem "Morje Adrijsko". Košička so prišli obiskat nekateri delegatje okrog polnoči, bili so večinoma Clevelandčani. Med njimi sta bila tudi Kerže in Korče, ki je bil na lastniški konvenciji izvoljen za blagajnika. Med njimi je bil tudi neki pevovodja, ki je poučeval zbor v Clevelandu—ime sem pozabil. Peli so tako lepo, da me je petje dvignilo iz postelje, v kateri sem se že nahajal. Tiste noči ne bom pozabil, kakor tudi ne pesmi "Morje Adrijsko", ki je tako pomenljiva posebno v današnjih dneh.

Iz Bridgevilla sem se peljal v Little Washington, ki šteje 30.000 prebivalcev. V tem mestu sem nisem bil na agitaciji; mislil sem že večkrat, da bi šel tja, ali mi je bilo vedno odsvetovano, češ da je tam le par Slovencev, dasi imajo društvo SNPJ. Prvega "kostumarja" sem poiskal na Wylie ave., namreč Franka Lesterja. Našel sem ga lahko. Možak je zelo prijazen, kakor tudi njegova soproga. Doma sta blizu Gorice. Po daljšem kramljanju me je Frank zapeljal do drugega rojaka, namreč Ignaca Samca. Ko me predstavi, mi Samcovi pravijo, da me poznajo. Mogoče, ali jaz jih ne poznam. Mrs. Samec nato pravi, da bi jo moral poznati, ker je pri nas služila pred 30 leti, ko je prišla iz starega kraja in ko je morala moja žena v bolnišnico na operacijo. Seveda sem se takoj spomnil, da so mi to žensko preskrbeli Pregradovi, pri katerih se je nahajala predno se je omožila.

Mislil sem še tisti večer nazaj v Meadow Lands, toda dobri Ignac Samec je rekel, da me hoče peljati z avtom, da obiščeva še par drugih rojakov v naselbini. Seveda sem ponudbo rad sprejel. Obiskala sva M. Strinjo, Johna Razvoza in Joeva Mravljičevca v Lincoln Hillu. Slednjega sva našla pri trgovcu Sternishu, ki ima poleg trgovine tudi gostilno. Joe Mravljičevc je že prišel človek in bečlar; pred več leti je bil tudi v okraju Westmorelandu; največ okrog Smithona. Kupil je Adamičevo knjigo "Two-Way Passage", kar tudi trgovcu Strinji. Zadnji je blagajnik društva 617.

Ker sem bil že malo v rožcah, si nisem vsega zapomnil, kar sta

mi Strinja in Mravljičevc pripovedovala, ampak mislim, da sta skupaj v Ameriko prišla iz Trbovelj, kjer sta tudi doma, če se ne motim. Ko smo se v gostilni dogovorili, sva se s Samcem odpeljala proti domu. Tisti večer je zelo deževalo in nismo mogli obiskati še par ostalih rojakov. Ko pridemo domov, je imela mrs. Samec pripravljeno bogato večerjo. Well, Zornik ni tako napravil kot br. Molek v Imperialu. Naredil sem kot kamela, ki se v puščavi napije vode za več dni, ker ve, da je ne bo zopet kmalu dobila. Mislil sem si, da se bo že kako "zglahalo" prihodnji dan. Ker je bila tudi postelja dobra, sem vseeno dobro spal, seveda sem pa tudi precej prehodil tisti dan, kar človeku pravi boljše prebavo.

Ignac Samec je blagajnik društva 521, čijega je bil tudi ustanovitelj in je ves čas njegov dober uradnik. Zakonca Samci imata tudi štiri "zauber" sinove, ki so tudi člani SNPJ in zelo nadarjeni fantje. Eden je pri vojaki pet mesecev in je že kaprol. Stanley je steklar, Johnny in Willie sta pa profesionalna žogometna igralca. Willie je sedaj podpisal pogodbo z baseballskim klubom v Cincinnatiju za prihodnje leto. Tam bo hodil tudi v večerno šolo. Johnny pa bo premeščen iz tovarne za propelerje v Akron, O. Vsi štirje sinovi stremijo za večjo izobrazbo.

Willie me je drugo jutro peljal z avtom po mestu in mi razkazal tamkajšnje zanimivosti. Mesto ima kakih šest steklarov, eno jeklarno in še par drugih tovarn. V tem mestu imajo tudi radijsko postajo, lepo bolnišnico, dom za bolničarke in Washington-Jefferson College, ki so ga sedaj še povečali in olepšali park okrog njega. Pri tem delu sta bila par mesecev zaposlena tudi Samcova fanti. Se razume, da so okrog tega mesta tudi premogetovi in ob času depresije je ta naselbina malo trpela. V tem mestu je tudi sodnija okraja Washington. Potem me je Billie peljal v Meadow Lands, njegova pot pa je bila v Pittsburgh. Hvala vsej družini za kooperacijo. Kupili so tudi knjigo "Two-Way Passage".

V Meadow Landsu sem obiskal nekaj družin. Mrs. Unicek je ponovila Prosveto, mrs. Valenčič pa jo je naročila na novo. Tudi Jože Bizjak je isto ponovil, v Strabanu pa Ivana Sedmak, J. Trohovi pa so kupili "Two-Way Passage".

V Strabanu sem izvedel žalostno novico, ki je bila že objavljena v Prosveti, da je preminul stari Zigon. Ko je bil v bolnišnici, sem o njem poročal. Takrat je zahteval, da ga pošljejo ven, kar mu je seveda skrajšalo življenje, ker doma si je moral sam kuhati in postrežba ni tako kot v bolnišnici. Poročal sem takrat, da se je bal, da mu pripravijo dom, ker bolnišnica je predraga stvar. Zigon je bil zvest naročnik Prosvete in imel je tudi Proletarca, ampak zadnjih par let mu finance niso do-

pušale in je moral en list puštiti. Zadnja leta se je skromno preživljal od rente, ker ni hotel državi prepisati svojih dveh majhnih hiš, da bi dobil penzijo, dasi je bil upravičen do nje, ker je dolgo let garal v tej deželi. Star je bil nad 70 let.

Rojaki bombardirajo državne poslance in druge avtoritete, da se ta zakon amandira glede preprovanja domov državi v zameno za penzijo. Menda misli predsednik Roosevelt nekaj sličnega priporočati kongresu, to je izboljšanje zakona socialne zaščite. Kot so nedavno listi poročali, bi po nameravanem izboljšanju tega zakona prišli vsi delavci pod socialno zaščito, to je nadaljnjih 27,000,000 delavcev in delavk, ki sedaj niso kriti. Po tem načrtu bi prišlo pod socialno zaščito 2,500,000 hišnih delavcev in delavk, 4,500,000 poljedelskih delavcev, 5,000,000 samozaposlenecv, 3,000,000 prirodnih (casual) delavcev, 4,000,000 vladnih uslužbencev, 1,000,000 dobrodelnih delavcev in 7,000,000 malih obrtnikov in kmetov.

Ako bo to sprejeto, bomo potem malo lažje dihal. Govori se tudi, da bo tudi letnica znižana od 65. do 60. leta. Vse to naj bi stopilo v veljavo vsaj do takrat, ko bo vojna končana. Govori se tudi, da bodo zvišali brezposelnostno podporo na 20 tednov na leto. Seveda se bodo zvišali tudi davki za te sklade. Steer pa ta fond dobro obstoji, ker se v njem nahaja \$4,750,000,000.

Svojo turo sem zaključil na Libraryju. Tam je A. Potočnik, tudi bečlar, ponovil Proletarca. Prenočil sem pri Stevu Ritoniču. Njegova žena je doma iz Soške doline in je pripovedovala, kako je bilo doma v zadnji svetovni vojni leta 1914-18. Njim se iz Soče ni bilo treba seliti, vendar pa ve, kaj se je godilo na soški fronti, katere kraje so skušali zavzeti Italijani. Med vojno je ona tudi pomagala prevažati pošto skozi tunel v Prebilo, odkoder je šla pošta naprej v Trbiž. Tudi ona zna povedati, kako so sovražni vojaki uganjali vsake vrste nasilja.

Anton Zornik, zastopnik.

Spomin na brata in drugo

Hermine, Pa.—Nič posebnega nimam za poročati iz naše naselbine. Martinova nedelja je še minila in minil je tudi moj brat Martin. Prav te dni bo (21. nov.) tri leta, odkar se je moral radi nasilne smrti posloviti od svoje družine, od mene edinega brata in od dveh sester, ki še živimo raztreseni — jaz tukaj v Hermineju, sestra Mary v Homer Cityju, sestra Frances v McKeesportu.

Ali včasih pa le pridemo skupaj in ob vsaki priliki se spominamo našega brata Martina, ki ga ni več med živimi, kakor tudi ne mlajšega brata, ki je padel v prvi svetovni vojni. Padla sta oba od svinčenk, Matija na krvavih poljanah "za domovino", kakor pravijo, Martin pa od krogle treh razuzdanih pobalovov, ki so mu ugasnili njegovo mlado življenje.

Te vrstice naj torej služijo kot spomin dragemu bratu Martinu od nas ostalih, ki se še borimo za večji košek kruha in za boljše bodočnost, Martin pa je rešen vsega zla in tako tudi ne ve, kaj se dandanes dogaja po svetu.

Prav zadnje dni smo prazno-

Howard O. Hunter, načelnik administracije WPA.

vali obletnico, ko je bilo končano prvo svetovno klanje. Kdaj se bo končala sedanja vojna, nihče ne ve. Če bi bil jaz vsega veden, bi rekel: Proč z vojno in z vsemi hinavskimi intelektualci, ki jih je toliko, da v najkrajšem času premotijo nevedno ljudstvo in to ubogo delavsko paro, ki se šopiri, kako visoko je naobražena, da ji nihče ne more do živga. Ko pa pride tako huda ura kot je danes, se pa klaverno uda usodi, katera jo je objela s svojimi grozodejstvi. Menda je ves svet s hudičem obseden. Vse je tako od danes do jutri, kaj bo poputrnjim, pa nihče ne ve.

Frank Fink, 200.

Moje hrepenenje po Ameriki in doživljaji XX.

West Middlesex, Pa.—Najprvo bom povedal o smoli in nesreči. Bilo je nekega jesenskega dne leta 1927, ko se dogovorimo jaz, Joe Godina, Frank O. Korn in Frank Hribar, da gremo na jago nad jazbeca. Peljali smo se s Hribarjevimi avtom na Klamfarjevo farmo. Tam hodimo pazno sem in tam in čakamo pri luknjah. Nobenega jazbeca ni bilo in smo šli praznih rok domov. S tem v zvezi naj omenim in spodaj povem bolj jasno, da je sosed imel več kostrunov na svoji farmi, pa mu je eden poginil.

V mraku se pri Klamfarju še mleka napljemo in oduramo po glavni cesti proti Sharonu. Z Godinom sva sedela zadaj. Jaz imam to navado, da na lepi vožnji rad razredimeljem in tako sem tudi to pot. Naš šofer vozi za drugimi avti. Ko smo prišli do predmestja Sharonu, se je znočilo.

Nekako par sto korakov pred nami izstopi družina iz polične. Ta potem zavije na stransko cesto, družina pa jo mahne ob tlakovani cesti proti nam. Mlad mož in žena gresta drug poleg drugega naprej, za njima pa stara mati, ki vodi štiriletno deklico. Med avtnimi presledki so stopili na avtni tir na cesto in tako so se umikali s tira in zopet nazaj. Mož in žena, ki sta bila spredaj, sta videla naš avto in se umaknila, stara mati z vnučino pa ni zapazila avta in ostala na cesti. Že se zaletimo in s fenderjem udarimo deklico in oboje sta odleteli v jarek. Jaz sicer nisem videl, a čutil sem, da smo nekaj zadeli. Okorn, ki je sedel spredaj, pravi, da smo povozili otroka. Kakih 50 korakov naprej ustavimo in gremo počasi ritenski do kraja nesreče, a je že neki drugi voznik odpeljal vse štiri v bolnišnico. Pristopi človek in nam pravi, kaj stojimo tukaj, najbolje je, da gremo takoj na policijo in se javimo, ker nesreča je velika.

Tako smo tudi storili in policiji naznanili nesrečo. Nazajgrede se ustavimo v bolnišnici, da izvedemo, ali je nesreča težka ali lahka. Otrok ima počeno lobanjo, stara mati pa je hudo bopraskana. No, sedaj imamo pa vraga. Namesto jazbeca smo otroka in staro ženo zadeli. Drugi dan je bila nedelja in že smo izvedeli, da je štiriletna deklica podlegla poškodbam. Zvečer je pride policija in odpelje našega šoferja v zapor. Po pogrebu otroka je bila sodna obravnava. Dokazano je bilo, da šofer ni kriv in bil je oproščen. Mladi oče in mati sta jokala in rekla, če sodišče neće kaznovati takega zločinca, ki ubije edinega otroka, da ga bo Bog kaznoval. Zgoraj sem omenil, da je

Klamfarjevemu sosedu po kostrun. Pa je nas tisti dan obdolžil, da smo ga mi ustrelili. Zival, je zakopal in pri Klamfarju vprašati, kdo je ta dan jagal tam okrog in on pozna. Klamfar, nič sluteč, je odgovoril, da nas je da smo njegovi prijatelji. Greš z menoj do njim, prav sed, ubili so mi kostruna. Klamfar ugovarja, da to ni res, smo taki, da bi komu škodo dali; če bi se bilo res kaj to po nesreči pripetilo, je gotovo bi se bili zglasili, plačali bi na in ga s sabo vzeli. Zagalmar trdi svoje. Klamfar moral z njim, drugače bi farmarska jeza.

Najprej prideta do Joeva, na, potem še do drugih, vsi skupaj pridejo k meni sem jaz kostruna ustrelil, dim se, kostrunov še viden; in če bi ga ustrelil, ne pustil tam. Zakaj bi delal škodo? Nihče izmed ga ni ustrelil, nedolžni smo, mar trdi svoje, da kostrun, ustreljen, da ga je že zakop, mu glavo odrezal za dokaz ne plačamo zanj \$13, nas rali na sodnijo.

Kaj hočemo? Nedolžni, ampak on nam lahko napravit, ker farmar ima bo. Sihte bomo izgubili, hodili da ura kot je danes, se pa klaverno uda usodi, katera jo je objela s svojimi grozodejstvi. Menda je ves svet s hudičem obseden. Vse je tako od danes do jutri, kaj bo poputrnjim, pa nihče ne ve.

Tako smo imeli dve nesreči dan.

Ze sem zapisal, da smo, za Slovenski dom in sple vse, kar je bilo koristnega brega za naselbino. Leta smo ustanovili pevsko društvo pod pokroviteljstvom v korist Slovenskega doma, bro je že šlo s petjem in nastopili v Aliquippi, W. in Girard. Prvi koncert imeli 28. jan. 1933. Kmalu tem pa se je začelo medu no špikanje, petje je začelo rati in pevski zbor je moral nehati. Tudi godba na piha so stala lepe stotake, je č v pozabljeni. Pri vsem tem bil vzrok preveč sebičnost naša samoglavnost.

Več sreč imamo z gospodskim klubom, ki je bil pred leti ustanovljen v prid Slovenskega doma. Ta klub je še bolj aktiven. Pridno delo hinji, vsako pomlad pridno zakajene sobe in prostore sem pa tam pa tudi porine copak v Domov blagajno.

Pri nas se je dalj časa po, da bi ustanovili angleško slovočno društvo SNPJ. Pa s govornika z Garmom in sva vžela še Cvelbarjevega na in šli smo od hiše do Kmalu smo imeli 17 novih datotov. Dogovorimo se tajnikom društva 262 Fran Stambolom, ki je tudi pripelgel k novemu društvu. Sko mo skupaj nove kandidate, s mo potrebne listine in potrd zdravniku. Povabili smo nega predsednika br. Cank da je prišel 2. julija 1938 in prisegel vse kandidate. Po pa je bil slavnostni banko ples. In tako imamo sed Sharonu tudi angleško poslu društvo Keystone št. 755 PJ.

Tako imamo pri nas štiri porno društva, in sicer Slo ski dom 31 SNPJ v Sharon Slovenec 262 SNPJ v Farm (25-letnice je obhajalo 10. 1941 z lepim programom). K stoners 755 SNPJ v Sharonu Sloga 174 ABZ v Sharonu tos je praznovala 15-letnico mamo lep pomenos Sloven dom, ki se prilično vzdržuje cer ne z velikimi, toda s pomnimi dohodki. Tudi nas dom mi vsi skupaj smo na Labor praznovali njegovo 15-letnico. Poleg teh organizacij in stanovan imamo tudi mladino krožek št. 21 SNPJ, ki je bil ustanovljen leta 1938. Njegovoditelja je od začetka Fran Novak in se pod njego vodstvom lepo razvija. Ta k žek nas večkrat razveseli s jem ali primerno igro. Če bo tako naprej, da se mladina dogane ne zasuje, se nam ni trati bati bodočnosti. (Se nadaljuje)

Anton Valentinc

Najzanesljivejšo dnevno lavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Major P. F. Baraya, polkovnik I. H. Baranov in polkovnik P. F. Berezin. Člani sovjetske vojaške misije, ogledujejo ameriško bojno letalo. Časniki so se mudili v Severni Karolini, ko so se tam vršili vojaški manevri.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

Vesti iz nepremagane Jugoslavije

"Frankfurter Zeitung" dne 29. oktobra prinosa sledeće: "Srbijska vojska je u zemljopisnim merama iznad 1.914 in obsega 100 kv. kilometrov s približno 10 milijoni prebivalcev. Vojska je vojaško zasledeno in pod kontrolom vojske. Sem spada tudi jugoslovenski del Banata s površino 100 kv. kilometrov in s 700.000 prebivalci. Nemške oblasti s sodelovanjem pri upravljanju in reševanju mnogih vprašanj v njihovih rokah. Za vojsko upravo so bili postavljene srbske komisarijate, a to komisije je bilo v začetku septembra nadomesteno z vlado. Glavni nadzor nad gospodarstvom Srbije je poverjeno prejšnjemu generalnemu konzulu v Beogradu." — S tem se poročila končuje.

Donavska komisija je imela sedež na Dunaju. Sedež komisije so iz Beograda premestili v Bratislavo. Jugoslovenskega poslanca so izključili iz komisije. Uradni jezik v komisiji je srbski in v poznani po Donavi se plačuje več s švicarskimi marki, temveč z nemškimi markami. V komisiji je tudi Italija. V Zagreb so prišli italijanski gospodarski "strokovnjaki," da skupaj s Paveličevimi "strokovnjaki" uredijo gospodarstvo "neodvisne Hrvatske." Sejam je prenehal italijanski poslanik v Zagrebu Casertano. Na seji Paveličeve "vlade" se Pavelič posebno toplo zahvaljuje Hitlerju, ker je vzhodno Stagnost odstopil "neodvisni." Po njegovem mnenju, ki ga vendar ne bi smeli obiskati nemškega poslanika Katscheja, da mu sporoči svojo hvaležnost za vrnitev tla na vasi, ki so nekdanj "spadale" pod sasko banovino, pa so pozve bile priključene dravski banovini.

Mussolini je sprejel generala Guelchija, odposlanca fašistične stranke pri vstaki organizaciji v Zagrebu in vodjo fašističnega "neodvisni Hrvatski." Stagnost poroča, da je Mussolinijev poročal o sodelovanju vstajev in fašistov pri pobijanju "komunistov" v Hrvatski.

"Vojskovodja" Kvaternik je dal sofijski "Zori" izjavo, češ, da bo pred zimó stró odpor "komunistov," ki delujejo po nekaterih krajih Hrvatske. Dejal je, da ljudstvo junásko razbija "komunistične oddelke".

S Paveličevim ukazom bodo odpravili imetja vsem, ki jim bo odvzeto hrvatsko državljanstvo in prav tako vsem tistim, ki bodo brez dovoljenja zapustili zemlje "neodvisne". Zaplenitev bo v korist "države". Nemška politična družba poroča, da je v Nemčiji 70.000 delavcev iz Hrvatske in da je zanje nedavno izdal izjavo list "Hrvatska Domovina".

Pavelič je postal duceju sledečih brzojav: "Ob devetnajstletni pohodi na Rim Vam v imenu vsega hrvatskega naroda najpričestitam. Hrvatski narod ve in ne bo nikdar pozabil, da je vstaja črni strah, ki ste ga prvi dvignili njihovo zastavo, bil znak za protiboljševiško revolucijo. Brez Vas in brez fašistične revolucije bi Italijo vrgli iz Sredozemlja in uničili srednje slavne kulture. Vi ste jo rešili in zato je pomen pohoda na Rim moralna moč za vse narode."

Pavelič je s svojo izdajalsko politiko dal nov dokaz "samostojnosti, neodvisnosti" Hrvatske. Oktobra Hrvatska ni samo italijanska kolonija, temveč tudi nemška pokrajina. S številnim ukazom, ki jih nemška politična družba TO zavija v slavnostno obliko, je Pavelič dal nemški manjšini v Hrvatski polno moč. Podpisovanja teh ukazov so se udeležili notranji in zunanji "ministri", sodni in pravni "ministri" in voditelj nemške manjšine v Hrvatski s predstavnikom nemškega poslanstva v Zagrebu. S posebnim ukazom so voditelju nemške manjšine priznali položaj "ministra," ki osebno odgovarja samo

Paveliču in ki sme podpisovati uredbe in zakone kakor vsak drugi "minister". Njegov naslov je "Staatsdirektor". Z drugim ukazom je nemška manjšina dobila zagotovilo o svoji enakopravnosti s Hrvati samo s to razliko, da Hrvati nimajo sploh nobenih pravic, Nemci jih pa imajo. V vsaki občini ali "gau", ki je nanje razdeljena Hrvatska, kjer je več kakor 20% Nemcev, bo zraven hrvaščine tudi nemščina uradni jezik. Uradni razglasi občin bodo v nemškem in v hrvaškem jeziku. Kjer pa je 10% Nemcev, se bo v vseh uradnih in pri vseh oblastih uporabljala nemščina poleg hrvaščine. Na vsem področju Hrvatske imajo Nemci pravico ustanavljati svoje organizacije, obešati nemške zastave in odpirati nemške šole, širiti nemško pesem in nemško kulturo. Vse to je zavarovano z zakoni. V župah, kjer je nad polovico Nemcev, bodo ti imeli svoja župana in večino v občinskih svetih in njihov

Prvi korak k srednjeevropski federaciji

Skupna izjava vladnih, delavskih in delodajalskih odposlancev Češke, Grške, Poljske in Jugoslavije na Mednarodni skupščini dela

New York, 4. novembra (JCO) — Na skupščini dela v New Yorku so imeli odposlanci vlad, delavcev in delodajalcev Češke, Grške, Poljske in Jugoslavije, ki predstavljajo vodeče narode v borbi proti osi, priložnost, da izmenjajo poglede na gospodarska in politična vprašanja, ki vplivajo na bodočnost narodnega in političnega vstajenja omenjenih držav. Glavnih razprav o teh vprašanjih so se udeležili Masaryk, Kossanović, Dimitratos, Stančik in njihovi ugledni sodelavci Nečas, Subotić, Logotetis in Falter. Zaključki teh razgovorov so prinešeni v spomenici, ki pomeni največji dogodek na skupščini dela. Ta spomenica se glasi:

1) Odposlanstva vlad, delodajalcev in delavcev srednjeevropskih in balkanskih držav pri Mednarodni skupščini dela so po sestanku in skupnem razglabljanju stanja soglasno sprejelo sledečo izjavo:

2) Pred civiliziranim svetom protestiramo proti neustavilnim in neverjetnim okrutnostim, ki jih dan za dnevom počno osvoboditelji in njihovi prisiljeniki. Zaradi edinega zločina — ker so bili udani svoji državi, so bili tisoč mož, žena in otrok obsojeni na trpljenje v prisilnih taboriščih ali pa na smrt. Osvobodilec ne spoštuje ne božjih zapovedi, ne človeškega prava. Posebej protestiramo proti divjaškemu jemanju in ubijanju talcev.

Pošiljamo bratski pozdrav drugim podjarmljenim narodom v Evropi. Dajemo spoštovanje velikim in hrabrim narodom Velike Britanije, Sovjetske unije in velikemu amerškemu narodu. V mislih pošiljamo svoje prijateljske občutke tudi kitajskemu narodu.

3) Slovesno zagotavljamo naše narode, da se bo borba za njihovo osvoboditev, ki se bojuje skupaj z velikimi demokracijami sveta, neustavljivo nadaljevala do dneva zmage.

4) Sledeč tej borbi računamo s pomočjo in polno podporo vseh svobodnih držav, a pred vsemi njihovega organiziranega delavskega ljudstva. Trljanje vojne v mnogočem zavisi od tega, da katere stopnje bodo ti narodi, zlasti njihovi delavci, pokazali duha poirtvojanja.

5) Države Srednje Evrope in Balkana vnovič zatrdjujejo svojo globoko udanost demokratskim načelom in izražajo svojo složnost z velikimi demokracijami.

6) Globoko smo prepričani, da bo mir, ki bo sledil zmagi, prinesel našim narodom in vsem narodom po vsem svetu štiri svobode, opredeljene v izjavi Roosevelta in Churchilla.

Upamo, da bo konec te vojne, ki nam je bila usiljena, rešil milijone prebivalcev Srednje Evrope in Balkana iz njihovega sedanjega stanja v bedi, jim zavaroval možnost stalne zaposlitve zagotovljene s preustrojem in razvijanjem njihovih industrij in njihovega poljedelstva in da bodo vsi ti narodi uvrščeni v območje mednarodnega izmenjavanja dobra in dela. V tem duhu je zamišljena naša sedanja skupna izjava in v tem duhu si zaradi edinega zločina — ker so bili udani svoji državi, so bili tisoč mož, žena in otrok obsojeni na trpljenje v prisilnih taboriščih ali pa na smrt. Osvobodilec ne spoštuje ne božjih zapovedi, ne človeškega prava. Posebej protestiramo proti divjaškemu jemanju in ubijanju talcev.

Pošiljamo bratski pozdrav drugim podjarmljenim narodom v Evropi. Dajemo spoštovanje velikim in hrabrim narodom Velike Britanije, Sovjetske unije in velikemu amerškemu narodu. V mislih pošiljamo svoje prijateljske občutke tudi kitajskemu narodu.

odposlanec bo prihajal v skupščino. Po podpisovanju vseh teh ukazov je Pavelič imel majhen govor, v katerem je dejal, da je zelo zadovoljen, da je to veliko delo končano. To je novo znamenje, da je dejal, da se bodo odnosi med Nemčijo in Hrvatsko razvijali še naprej v duhu prišrnega prijateljstva. Hrvatski narod da je prepričan v končno zmago nemškega orožja in uveljavljanja nove Evrope, kot si jo zamišlja Hitler. — "Frankfurter Zeitung".

Spričo vesti o streljanju talcev v Beogradu so zasedne oblasti v Srbiji izdale 2. novembra sledečo uradno izjavo:

"Določene komunistične skupine so pod vplivom Londona in Moskve v zadnjem času izvršile nekoliko napadov na predstavnika nemške vojske v Srbiji. Zato so skupno s svojimi pomagači dobili zaslužen kaznen. Te varnostne odredbe proti tistim, ki rušijo red in mir odpravljajo vsi Srbi, ki zdravo mislijo tem bolj, ker ti komunistično-židovski elementi delujejo proti politiki generala Nedića."

Stefani poroča iz Ljubljane, da se je vrnil domov del slovenskih ujetnikov, rojenih v krajih, ki jih je zasedla Italija.

in Papas; v imenu Poljske Jan Stančik, minister dela ter delavski in delodajalski odposlanec Alfred Falter in Feliks Gros; v imenu Jugoslavije Sava Kossanović, minister brez listnice ter delavski in delodajalski odposlanec Miloš Cesar in Božo Banac.

V imenu Mednarodnega urada dela je svečano podpisovanje te spomenice pozdravil Philan, ravnatelj Mednarodnega urada dela, ki je dal besedo Masaryku, nakar je ta govoril o osnovah tega mednarodnega dela. Po govoru Dimitratosa v imenu Grčije in Stančika v imenu Poljske je burno pozdravljen govoril prvi podpisnik Jugoslavije, minister Sava Kossanović, ki je dejal sledeče:

"Jugoslavija skupaj s Češko-slovaško, Grčijo in Poljsko bo storila vse, kar je v njenih močeh, da olajša ureditev Balkana in Vzhodne Evrope, a s tem vse Evrope in omogoči ustvarjenje novega sveta politične in gospodarske demokracije."

Ta izjava s podpismi štirih držav je poslana z največje mednarodne demokratske skupščine v ožemljia Združenih držav in bolj s svojim duhom kot s svojimi besedami kaže pot, po kateri bomo šli. Vsem narodom, ki kažejo resnično in dejansko borbo za svobodo in ki pokazujejo razumevanje za naše skupne težnje — politično in gospodarsko demokracijo, sodelovanje in složnost, bomo ponudili roko za sodelovanje."

Južnoamerškimi odposlancem je minister Kossanović dejal v španščini:

"Vam, odposlanecem južnoamerških držav, svobodnih demokracij Južne Amerike, ki imate to srečo, da niste v sosedstvu zločinskega nacijskega stroja, v tem svečanem trenutku rečem: nadaljujte v tem duhu popolne mednarodne složnosti proti fašizmu z dajanjem upanja našim trpečim narodom, kajti samo složnost vsega demokratskega sveta lahko uniči strašno okuženje, ki danes stane toliko krvi Evrope in Azije in zato, ker ta složnost lahko tudi vas reši pred okuženjem."

Te besede ministra Kossanovića so vsi udeleženci skupščine burno pozdravili, zlasti pa južnoameriška odposlanstva, ki so bila zelo ganjena, ker jim je odposlanec govoril v njihovem narodnem jeziku.

Svečano dejanje podpisovanja te skupne spomenice o bodoči ureditvi južnovzhodne in balkanske Evrope, ki predstavlja najvažnejši in najotipljivejši dogodek na skupščini dela, je izzvalo navdušenje pri vseh delavskih močeh, ki jim je do tega, da pripravijo jutrišnjo preustroitev Evrope in sveta. Zgled, ki so ga dale mednarodni svobodni javnosti države evropskega jugovzhoda in Balkana, je bil poseben — dobro sprejet v Združenih državah in v Veliki Britaniji, kakor tudi v vseh južnoamerških državah, kot pot, po kateri je treba iti pri ustvarjanju novega sveta. Zelo važno je, da je Jugoslavija s Češko-slovaško, Grško in Poljsko dejansko sodelovala v tem velikem in pomembnem delu. Posebno zaslugu ima minister Kossanović, ki je bil na skupščini dela izredno marljiv in se udeleževal z govori in delom v sodelovanju z južnovzhodnimi in balkanskimi narodi, ki se danes borijo za ideale demokracije in svobode ter socialnih pravic.

Izjavo so v imenu Češko-slovaške podpisali: Jan Masaryk, minister notranjih zadev in delavski ter delodajalski odposlanec Rihard Moravec in Josip Kosin; v imenu Grčije Aristid Dimitratos, minister dela ter delavski in delodajalski odposlanec Logotetis.

Volaki pred tovarno Air Associated, Bendix, N. J., katero je prevzel mornarični departament in s tem končal stavko članov avine unije CIO.

Louis Dembitz Brandeis, bivši član vrhovnega sodišča, ki je nedavno umrl v Washingtonu.

Filmska unija mora plačati stroške obrambe Bioffa

New York, 22. nov. — Unija odskih delavcev in filmskih operatorjev ADF je morala plačati stroške za obrambo Geo. Browneja in Willieja Bioffa, svojega uradnika, ki sta bila na obravnavi pred federalnim sodiščem spoznana za kriva izsiljevanja in raketirstva ter obsojena v zapor in plačev denarne kazni. Domneva je, da stroški obrambe obeh znašajo do \$75.000. Richard F. Walsh, ki je bil imenovan za predsednika unije, je rekel, da bo ta morala plačati odvnetke obeh obsojencev v smislu pravi, ki jih je sprejela konvencija Ameriške delavske federacije.

Federalna vlada prevzela državni jez

Oklahoma City, Okla., 22. nov. — Federalna vlada je vzela pod svojo kontrolo jez ob reki Grand, katerega je zgradila država Oklahoma in jo je stal \$25.000.000. Jez je v smislu Rooseveltove odredbe prevzela federalna uprava za javna dela. Governor Leon C. Phillips je označil akcijo za nedemokratsko in diktatorsko.

Nadaljnji nemški general ubit na ruski fronti

Berlin, 22. novembra. — General George Braun je padel v akciji na ruski fronti, se glasi naznanilo. On je bil že četrti nemški general, čigar smrt je bila naznanjena v zadnjih devetih dneh. Naznanilo ne omenja datuma in ne bojišča, na katerem je Braun padel.

Visok fašistični uradnik obsojen

Rim, 22. nov. — Giuseppe Montagnu, uradnik v ministarstvu za korporacije in bivši član eksekutivnega odbora fašistične stranke, je bil spoznan za krivega grmadenja živil in oderuštva. Na obravnavi pred sodiščem je bil obsojen na poldrugo leto zopora in plačev kazni 5000 lir.

Podmornica potopila turški parnik

Istanbul, 22. nov. — Podmornica, katere identiteta še ni ugotovljena, je napadla in potopila turški parnik Yenici v bližini bolgarskega obrežja. Dvanajst članov posadke je utonilo. Parnik je bil naložen z bombažem in na poti v bolgarsko luko, ko je bil napaden in potopljen.

Finska izključila šest poslancev

Helsinki, Finska, 22. nov. — Državni tožilec je formalno obtožil šest članov parlamenta simpatij napram sovjetom in izdajstva. S tem so bili obtoženci avtomatično izključeni kot poslanci.

Prelom odnošajev med Irakom in Francijo

Vichy, Francija, 22. nov. — Poslanik Iraka je v imenu svoje vlade formalno obvestil Francijo o prelomu diplomatskih odnošajev. Iranska vlada sledi angleškemu vodstvu v zunanji politiki.

Pretrsljiva povest Hrvata

ki je pobegnil iz Paveličeve države (Nadaljevanje)

"Neodvisna" ima svojega konzula v Splitu

Da je Dalmacija zares sestavni del "neodvisne", dokazuje najbolje dejstvo, da ima "neodvisna" v Splitu svojega — konzula! Mislim, da vsakdo ve, da nobena država nimá, ter ga ne potrebuje, svojega diplomatskega ali konzularnega predstavnika — v svoji lastni državi, doma! Ta konzul v Splitu za masten denar pritiska vizume na potne liste, čeprav ti vizumi nič ne veljajo in imajo potniki samo sitnost zaradi njih, razen če potujejo v Nemčijo, Italijo ali v "neodvisno".

Razmerje med Italijo in "neodvisno" ni ravno tako prijateljsko...

Da razmerje med Italijo in "neodvisno" ni ravno tako prijateljsko kot se misli, je več dokazov. V "neodvisni" je edini in skoraj izključni gospodar nemški poslanik Katsche. Kar on pravi, to se mora zgoditi. Pavelič se je večkrat poskušal znebiti tega "varuštva", ter se bolj približati Rimu, pa je Katsche to znal vedno spretno preprečiti. Sovraštvo med Hrvati in italijansko vojsko je zelo pogosto prišlo do izraza, celo v vataških vrstah, t. j. med tistimi vstaki, ki niso "pravi", ki niso prišli iz Italije in iz drugih zamejskih krajev. Če n. pr. kdo pobegne iz "neodvisne" v Nemčijo in Pavelič zahteva njegovo izročitev, ga nemške oblasti takoj izročijo. Z Italijo pa ni tako, kajti italijanske oblasti se vedno branijo vrniti tiste, ki so pobegnili iz "neodvisne", ker so jih preganjali ali ker so se bali preganjanja. Tako je iz Zagreba pobegnil znani tovarnar Gaon, ki že več mesecev čaka v Ljubljani, da ga puste naprej. Pavelič je zahteval, naj ga italijanske oblasti vrnejo v Zagreb, češ, da tovarna brez njega ne more delati, a italijanske oblasti ga niso vrnile, čeprav je Pavelič svojo zahtevo večkrat ponovil.

Vendar zaradi tega Hrvatje in Slovenci ne delajo nobene razlike v sovraštvo do Paveliča in Italije; sovraštvo enako obe vrinjeni divjaški sili.

Slovenci so beani

Slovenci besnijo in javno groze. Ko je Hitler ukazal, da se Slovenci morajo izseliti in ko so njegovi "fuehrerčki" začeli preganjati, so Slovenci dvignili v zrak vse železniške proge, preden so zapustili rodno zemljo. Dolgo časa ni bilo po Sloveniji nobenega železniškega prometa. Uničili so vse, do česar so mogli in kar so utegnili, preden so odšli. Podobno je bilo tudi v tistem delu Slovenije, ki so ga zasedli Italijani. Prometa ni bilo, ker so mostove dvignili v zrak, a železniške proge porušili. Italijani so popravili proge prej kot Nemci in danes je redni železniški promet samo na progi Ljubljana-Trst-Rim, povsod drugod po Jugoslaviji pa sploh ni železniškega prometa ali pa se ne ve, kdaj bo na kakšni progi ustavljen, ker vsak čas se mostovi podirajo v prepadu.

Seveda smo se zanimali tudi za prilike v drugih delih Jugoslavije. Žal vam ne morem povedati nič zanesljivega. Od prvega dne sem bil pod nadzorom, potem v zaporih, nato v taborišču, zatem sem se skrival in bežal pred dnevom in pred ljudmi, končno sem pobegnil čez mejo in prišel v Buenos Aires. Mislim, da so te stvari boljše znane vam, ki ste zunaj Jugoslavije, kakor pa nam, ali vsaj meni. Samo to mi je znano, da so v Sarajevu ustrelili dr. Prica skupaj s petdesetimi Srbi, ker so v Sarajevu nekega dne ubili nekoliko nemških vojakov. Med tistimi je bil tudi neki moj sorodnik, dočim je drugi padel v prvih bojih.

"To ti daje Jugoslavija!"

Neki nemški častnik — pripoveduje gospa — se je s svojim dekletom sprejel v Tuskancu proti Zofijnemu potu. Nekoliko mladeničev ju je opazilo, šli so za njimi in ubili častnika. Na nožu, s katerim so ga ubili, so našli listek z napisom: "Smrt izdajalcem!"

"To ti daje Jugoslavija!" Dekle ubijalka ni spoznalo in zaradi tega so v Zagrebu ustrelili petdeset Srbov in židov.

Ko je nemška vojska prišla v Zagreb in vse ulice napolnila s tanki, so nemški vojaki jedli bel kruh s surovim maslom in v steklenicah nosili čaj z rumom, mi smo jih pa gledali — lačni. Tri dni po njihovem prihodu nismo več imeli ne kruha ne drugih stvari.

Vsi razen tistih, ki jim je dovoljeno, da lahko ropajo, pričakujejo hitrega konca vojne in razirjenje Jugoslavije. Narod vsak dan moli, naj Bog pošlje Angleže z bombami na nemško-italijansko-vstaško gnezdo. V zadnjem času so se sklepale stave, da bo vojna konec v marcu 1942. Tudi tisti, ki prej niso bili zadovoljni v Jugoslaviji, danes jočejo za njo. Taki pravijo: nič več ne bomo zahtevali potice zraven kruha, kajti sicer zmanjka kruha in ostanemo lačni. Naš narod čvrsto in neomajno verjame v Jugoslavijo in v njeno vstajenje, vsi brez razlike, Srbi, Hrvatje in Slovenci, združeni v volu in trpljenju.

(Konec.)

Dalmacija vstaja proti Italijanom

Rim, 11. novembra (AP) — V nenadnem četniknem napadu na bombami in strojnimi je bilo v Splitu ranjenih čez štiri in dvajset italijanskih vojakov in pet in dvajset meščanov. En vojak je za ranami umrl. Oblasti so takoj prijele sto petdeset oseb in jih obdržale kot talce. Napad se je zgodil, ko se je italijanska planinska divizija pripravljala za slavnostno spuščanje zastav. Tri bombe so padla na oddelek italijanske vojske godbe.

V istem času se je zgodil nov napad. Iz skritih strojne so zaregljali strela na tovrni avtomobil poln vojakov, ki so odhajali na dopust. Več vojakov je bilo ranjenih.

V uradni izjavi, ki so jo o dogodkih izdali v Rimu, se sporoča, da bodo talce zadržali, dokler ne bodo dobili oseb, ki so za dogodke odgovorne in jih postavili pred posebno sodišče za zaščito države. Dalje poročajo Italijani v uradni izjavi, da je bilo takoj prijetih sto petdeset oseb, "večinoma komunističnih elementov", ki jih je največ "prišlo iz nekega drugega dela Balkana".

Dalmacija vstaja proti Italijanom. Znebiti se skuša italijanskega jarma, Split je na čelu dalmatinskih vstaj in uporov: na istem trgu, kjer je pred stoletji splitsko vojaštvo poglono beneške tlačitelje v beg in zapelo pesem o Kraljevici Marku, na istem trgu, kjer so iste edince pred šestdesetimi leti osvojile iz "samostojnih" italijanskih rok splitsko občino in jo razglasile kot hrvatsko, jugoslovansko in slovensko.

Potniki, ki so pred nekoliko dnevi prišli iz Splita, pripovedujejo, da se v vsej Dalmaciji govori o vstajenju Jugoslavije. Sovražnikom se niso posrečile zločinske nakane, zaman so v Dalmaciji ščuvali Hrvate proti Srbom, namesto prelivanja bratske krvi so Srbi in Hrvati na kninskem Kosovu in v Ravni Kotarih poglali Italijane v beg. V Splitu se Srbi bratijo s Hrvati, Srbi iz Srbije, Srbi iz Bosne, Srbi iz Hercegovine in Srbi iz peklenske Paveličeve države, ki se jim je posrečilo pobegniti v objem bratah Hrvatom. V času, ko Paveličevi izdajalci poskušajo prevzeti svojo krvavo bratomorsko vest s kričanjem v svet, da so Germani in ne Slovani, si trije Slovani, pobegli Srbi, pravi Hrvat in izgnani Slovenci v sončni Dalmaciji podajajo roko in skupaj bore proti vsem sovražnikom s klicem: "Nazaj Jugoslavijo!", — "Smrt sovražniku!" — "Smrt izdajalcem!"

Rodbinaka sreča

— Naš Mihec je strašno neumen. Pred denarnim pismonošem beži, sodnemu čeladurju pa pravi stric.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Zofija ga je pozorno pogledala v oči, toda Jakob se je brž ozrl v strop, kakor da bi bilo na njem razen mušjih pik še kaj posebno zanimivega.

"Meni se pa ne vidi tako prazna," je izjavila s povdankom Zofija. "Nasprotno: jako zgovorna se mi vidi..."

"Misliš reči: klepetava? Še več je: sentimentalna čevkarija!"

Zofija je napela drugo struno. "Jakob, pa je Stanko res — mrtev?"

Jakob, ki mu je začelo postajati neugodno pri duši, se je prisiljeno zasmeljal. "Gotovo. Na galiških poljih je izdihnil. Granata mu je odtrgala roko in sanitejci so ga našli v poslednjih izdihih. Ne, te zgodbe nisem izvil iz trte, resnična je. Stanka sem poznal..."

Zofija je narahlo zmajala z glavo in zarežica ob levem kotu njenih ust je vzdrlhela. "Jakob, meni se pa zdi, da nisi več iskren pred menoj, da mi nekaj prikrivaš... Zakaj zadnje čase tako žalostno pišeš?"

"Ker ljubim lepoto," jo je zavrnil Jakob ter uporno nadaljeval s proučevanjem z mušjimi pikami posejanega stropa. "In tudi žalost je lepa, čeprav je njena lepota boleča!"

"Kaj jo poznaš?"

"Kdo je pa ne pozna? — Otroku v zibelki skremži obraz, brezskrbni mladosti izbrisi s cvetočega obraza solčni smeh, njena žgoča lepota oslepi mladeniča, ki ljubi, a ni ljubljen, možje in žene zrelih let so njeni sužnji in starci drhte pod njenim plaščem, čakajoč smrti... Vsi jo poznamo!"

Zofija je nemo prikimala. Da, vsi jo poznajo. Tudi ona. Jakob to ve, saj mu je zaupala svoje življenje, kakor sestra bratu.

V zaniknem mestecu v Pennsylvaniji jo je prvič srečala. Šest let ji je bilo tedaj. Rudarji so stavkali. Hudo je bilo tedaj, okrog rudnika je večkrat tekla nedolžna rudarska kri. Mati je prosila očeta, naj ostaja doma, a zaman. "Dolžnost!" je kratko odsekal oče ter odhajal na stavkovno stražo. Nekega dne so ga prinesli domov na nosilnici — mrtvega. Ubili so ga razbojniki, ki jih je bila najela kompanija.

Potem so šli v stari kraj, v solčno Vipavsko dolino, kjer je v skromni bajti sivila sključena ženica, njena stara mati. Tam je preživela Zofija dobrih deset let svojega mladega življenja, potem je sledila hrepenenju, ki jo je klicalo v široki svet. V svetu je videla prav malo lepota, mnogo pa grdega in ko se je po štirih letih vrnila domov, je prinesla s seboj bolečavo dete — otroka svojega prvega razočaranja v ljubezni. V domači vasi je bilo vsled tega mnogo škodoželjnega spogledavanja in prišepetavanja in to tudi še potem, ko so malo Ado pokopali, zato je Zofijo vleklo zopet v svet, kjer ni vse tako majhno in oploteno kot doma.

Tedaj je prineslo naokrog Blaža, ki je prišel iz Amerike na obisk v domačo vas. Blažu je dekle ugajalo in vprašal jo je za roko. Zofija ga ni ljubila, videla je tudi, da je že v letih, mnogo starejši od nje, vzlic temu je sprejela njegovo ponudbo. Samo zato, da bi lahko zopet odšla v svet, v Ameriko, svojo rojstno deželo, kjer je obzorje bolj široko. Toda možu v Ameriki ni obrnila hrbta. Ostala je pri njem, mu skušala biti dobra žena ter se sprijazniti z usodo. Menila je, da mu to dolguje, ker jo je rešil zasmeha v starem kraju. Da bi ji bil tudi on kaj dolžan, ko je vendar tako poceni pribarantal njeno mladost, ji ni prihajalo na misel.

"Da, poznam jo," je prikimala Jakobu. "Poznam žalost razočaranja in zablod. Toda nimam je rada in odžnem jo od sebe, če jo le morem..."

"Jakob, ta tvoj Stanko mi ne da miru," je povzela čez čas. "Tako se mi zdi podoben — tebi samemu... Ali ti nisem nekoč rekla, da te imam rada kot — rodnega brata?"

"Se ne spominjam," se je ročno zlagal Jakob ter mahnil z roko po zraku. "Čudno, kako te ta sentimentalna zgodba moti... Čakaj, nocoj bom napisal veselejšo zgodbo, tako brez solz in vzdihovanja..."

"Pa bo iskrena?" Zofija je stegnila roke preko mize ter vzela med prste Jakobovo levico, ki je ležala malomarno na mizi. "Jakob, bom pa jaz bolj iskrena, če ti nočeš biti: sinoči sem cele ure mislila o tebi..."

"Res?" Jakoba je nenadoma zgrabila želja, da bi bil brutalen z njo, ki mu je prizadela, da si brez vednosti, že toliko muk. "No, sestra, poslej boš še lažje premišljevala o meni, kajti jutri odrinem od tod in nazaj me ne bo več..."

"Odšel boš? Kam? Zakaj? Ne šali se tako kruto!" Zofija je prebledela in oči so ji postale še večje in plašne. "Jakob, saj se le šališ?"

"Prav nič. Puc me vabi, naj prevzamem mesto pomožnega urednika pri 'Novem času,' ker je enega izgubil."

"In ti si sprejel?"

"Gotovo. Taka priložnost bi se mi morda nikdar več ne nudila."

"In kdaj si se odločil, da pojdeš od tod? Danes?"

"Pred tremi dnevi." Jakobu je bilo že žal, da je na tako brezobziren način sporočil Zofiji vest o odhodu.

"Pred tremi dnevi? In meni poveš šele danes, tik pred odhodom!"

Zarežica ob levem kotu njenih ust je postala globokejša in v očeh ji je zatrepetalo razočaranje. "Torej sem se motila? Torej sem zastoj zasanjala..."

"Motila se — o čem?"

Zdaj je Zofija uprla pogled v strop in njene oči so bile žalostne.

Jakobu so se odprle oči. "Bedak sem, slepec!" si je zabrusil v mislih, pozabil v hipu vse stare predsodke, se dvignil ter malone planil k Zofiji.

Pijani kvartopirci v obednici so bili tako hrupni, da zamolklih glasov iz priprte kuhinje ni bilo mogoče slišati.

Jakob, ki je bil postal brezmočen otrok trenutka in svojih čustev, je prijel Zofijo za roko ter jo potegnil k sebi.

"Da moreš biti tako slepa! Dekle, mar ne vidiš, da sem že cele mesece ves nor nate?! Saj se bojim, da bom zaradi tebe znorel! O, niti malo se nisi motila o meni, ne to pot! Toda kako dolgo sem moral čakati, čakati, da se je vzbudilo tudi v tebi..."

Objel jo je, jo prižl k sebi ter obsul njen obraz z vročimi poljubi. Šele, ko se je domislil, da bi lahko vsak čas kdo stopil v kuhinjo ter ju zasačil v objemu, se je toliko stregnil, da jo je spustil iz rok.

"Tako sem nepreviden!" je zamolklo dejal ter se ozrl proti vratom.

Zdaj se je Zofija oklenila njega. "Ne boj se, njim so kvarte in pijača tako pri srcu, sem sploh ne bo nobenega, saj ne vedo, da je kdo v kuhinji..." In če bi kdo prišel? Mar se bojiš? Kaj moreva zato, če se imava rada? Več, dragi, o čem razmišljam?"

"Ne vem."

(Dalje prihodnjič.)

Grim Allies—War and Tuberculosis

"I HOLD A LIST OF THOUSANDS WHO THIS YEAR ARE BETWEEN 15 AND 45 WHO WILL NEVER TOUCH AMBITION'S LADDER TO BECOME ARTISTS, MUSICIANS, ENGINEERS, FARMERS OR FATHERS"

"I, TOO, HOLD AN EVEN LONGER LIST OF THE SAME — BUT MINE CONTAINS ON TO THE NEXT YEAR AND THE NEXT AND ON AND ON UNLESS..."

pil z njo v sveti zakon. Stvar se je končala precej misteriozno. Sigurno je le to, da je dobil zopet nos.

Letos so se mu pa pojavili neizogibni pomladanski popadki v znamenju kriminalne statistike. Stvar se je pričela tako:

Neki večer je vrzel kar izlepa med rodoljubno društvo "Pri piščalki" izzivajočo trditve, da gre našemu skromnemu narodu na enem polju vendarle prvenstvo med vsemi neštevilnimi narodi naše ljube države. Omizje je radovedno umolknilo, on se je pa s pikirni besedami obregnil ob naše prvake, ki niso znali te okolnosti, ki jo ima v mislih, spretno porabi in doseči z njo pomnožitev slovenskih mandatorov, ko so bila pogajanja zastran volilne reforme. In z očitajočim pogledom je pokimal orjaškemu doktorju Ivanu Koširju, ki je bil občinski svetovalec in ki ga je zaradi tega skromnega dostojanstva delalo omizje. "Pri piščalki" ob vsaki priliki odgovornega za vesoljno slovensko politiko.

"Sema," se je branil dr. Košir, "kaj me tako zijaš? Mar sem jaz iznašel volilno reformo? Kolikokrat sem že povedal, da z visoko politiko nisem v drugi dotiki, nego da imam v občinskem svetu referat o pasjih markah! Zoper to moje javno delovanje pa še ni bilo pritožbe. Razumeš?" Dvignil je z mezinem vrček k ustom in se okrepčal.

"Prvenstvo! Bog se nas usmili!" je zajčal komisar Česen, ki je bil po vplivu evičkove kisline pesimist. "Slovenci pojdemo spat — morebiti se nam kaj lepega sanja! Prvenstvo!" Vzdihnil je in si naročil še eno četrt in pa škatljico s sodo.

Gospa dr. Koširjeva, v rdeči bluzi in brez nedrca, je zdajci namignila, da se ji je snoči nekaj jako, jako smešnega sanjalo. Njen prijetni smeh je obetal nekaj pikantnega.

Zato se je moral Vrbajs požuriti, da obrazloži svojo trditve. "V statistiki sem čital," je rekel, "da je prišlo leta 1901 — poznejša leta gradivo še ni obdelano — na vsakih 10.000 prebivalcev na Češkem 0,97, na Tirolskem 1,25, na Dolenjem Avstrijskem 1,26 itd., v Bukovini 3,89, na Stajerskem 5,56, a končno v naši blaženi Kranjski najvišje število, namreč 6,47 hudodelstev težke telesne poškodbe. Te številke so neovrženo dejstvo, ki se ga nam ni treba šele sanjati! Niti niso izjemni slučaj, kajti ta ponosni vrhunec zavzemamo že vsi vrsto let in se tudi izlepa ne umaknemo z njega, saj poznamo vztrajnost žilavega našega rodu. Ali je to prvenstvo, ali ni, kaj? Krohot peklenški!" In z mrkim pogledom se je zamaknil v strop.

(Dalje prihodnjič.)

Vzrok strahu

— Zakaj pa je bil večeraj v vaši pisarni tak dirindaj?

— V pisarno je prišel po našo strojeopisko njen zaročenec, policaj, pa je blagajnik omedlel.

Maribor nekdanj in do okupacije

(Nadaljevanje.)

Mogočen je bil razvoj kemične industrije, ki zaposluje že 600 delavcev. Na prvem mestu je Tivnica za dušik v Rušah s 460 delovnimi močmi, drugo največje podjetje so Zlatorogove tvornice mila in pralnih praškov. Razen teh so v Mariboru še štiri tovarne za kemične predmete. Lesna industrija je bila pred prevratom v Mariboru precej močno razvita ter se je v prvih povojnih letih še rapidno dvignila, pozneje pa je nastal zastoj v tej stroki ter je začela nazadovati. Nekateri velike žage so popolnoma izginile ter je ostalo samo eno samostojno podjetje te stroke, dočim se je drugo preuredilo skoraj izključno za izdelovanje zabojev za eksport. Ohranile so se tudi žage, ki so priključene h gradbenim podjetjem. Pohištveno industrijo tvorijo štiri tovarne, nekaj lesnih industrij se je obdržalo tudi še v okolici. Lepo se razvijajo tvornice celuloze in lepence, ki so se naselile v širšem mariborskem okolišu. Svoječasno najvažnejša je bila v Mariboru usnjarska industrija, ki pa se novim povojnim razmeram največ zaradi zastarelih obratov ni mogla prilagoditi. Edino Freundova tovarna usnja je ostala v polnem obratu. Na novo pa je nastala v Mariboru po vojni čevljarstva industrija, ki šteje danes tri večje obrate. V civilski stroki je mlarska industrija shirala, le Franzovo podjetje se je obdržalo, ker je priključilo svojemu mlinskemu obratu tovarno testenin. Tudi industrija mesnih izdelkov se je po prevratu lepo razvila, pozneje pa je nastal zastoj zaradi otežkega izvoza.

Tudi pivovarniška industrija je shirala, pač pa smo dobili tovarno čokolade, industrije sadnih konzerv in sokov, bučnega olja ter dve tovarni likerjev. Zelo velik razmah je zavzel tiskarstvo, ki je bilo pred prevratom v Mariboru slabo razvito. Naglemu porastu industrije v novi državi se ima Maribor zahvaliti tudi pametni gospodarški politiki mestne občine, ki je nudila tovarnam pri naselitvi razne ugodnosti, kakor poceni stavbišča, razne davčne olajšave in — kar je najvažnejše — najcenejši industrijski tok za pogon elektromotorjev v Jugoslaviji. Zaradi tega je danes vsa mariborska industrija brez izjeme že elektrificirana, tudi one tovarne, ki — kakor v tekstilni stroki — nujno potrebujejo za svoj obrat paro ter imajo velike kotlarne, raje uporabljajo za pogon strojev električno energijo, ki jim jo dobavlja mestno električno podjetje.

Razvoj mariborske trgovine Maribor je bil že od nekdanj živalno trgovsko mesto. Ležal je na važnem križišču glavnih prometnih žil, ki so vezale jug in sever ter vzhod in zapad, poleg tega pa je bila zelo ugodna bližina Drave, ki se je zaradi pomanjkanja primernejših prometnih zvez dosti uporabljala kot prometna trgovska pot. Od za-

pada je prihajal v Maribor ter se je pošiljal naprej predvsem les, od vzhoda pa žito zaradi bližine Slovenskih goric pa se je razvijala vinska trgovina. Gradnja železnice je prinesla nov dvig mariborske trgovine. Karakteristična za predvojni Maribor je bila trgovina z vinom. Ostala trgovina je bila le lokalnega značaja. Ob prevratu je šel mariborski trgovski gremij 335 članov. Po prevratu je nastal v Mariboru v trgovskem svetu nekakšen trenutni zastoj. Precej nemških trgovcev se je v prvih časih, po prevratu preselilo v Avstrijo, kar pa je bilo za razvoj slovenske trgovine le dobro. Število nemških trgovcev je s tem precej nazadovalo. Pač pa se je začel kmalu naseľevati v mestu nov mlajši slovenski trgovski rod, ki je ustanavljal trgovine vseh mogočih strok, ki so si pridobile v teku 20 let sloves uglednih tvrdk ter segajo s svojim poslovanjem daleč preko mej ožje slovenske zemlje. Precej je bila prizadeta mariborska trgovina s prenosom raznih državnih in samoupravnih uradov iz Maribora v Ljubljano in druga mesta. Ta udarec pa se je izravnal z dvigom tekstilne industrije, ki je dala mestnemu in okoliškemu prebivalstvu nove možnosti zaslužka. Lepa bodočnost pa se obeta mariborski trgovini z dvigom tujeskega prometa, ki se zaradi smotrene tozadevne propagande od leta do leta dviga. Zlasti je omeniti ustanovitve "Mariborskega tedna", ki je s svojimi prireditvami razširil sloves Maribora po vsej državi. Danes, po 20 letih, šteje mariborski trgovski gremij 600 članov. V 20 letih torej ogromen prirastek, kar je nazoren dokaz, da se mariborska trgovina v svobodni državi krasno razvija. Razvoj se ne kaže samo v številu obratov, temveč tudi v poglobitvi izobrazbe trgovskega naraščanja in v socialnem zavarovanju trgovstva. Pred osvoboditvijo je imel Maribor le enoten trgovski tečaj, ki je bil v zasebnih rokah, sedaj pa ima trgovsko akademijo, dveletno trgovsko šolo in več trgovskih enoletnih tečajev, poleg trgovske

nadaljevalne šole za v Mariborski trgovci so si li svojo trgovsko in ob bolniško blagajno, svojo samopomoč ter si tudi svoje trgovsko p zavarovanje.

Izvozna trgovina Ne bomo rekli, da pre Maribor ni imel nikake "ne", če smemo tako reči, ne, vendar se ta zdaleka primerjati z današnjo, ko ribor v izvozni trgovini svoje lege ob meji zaigral no vlogo, vsaj gre preko skoraj ves naš sadni izvoz Madžarsko, izvoz živine sa v Nemčijo, pa tudi dvozne panoge v marsičem preko Maribora.

Za slovensko gospodarstvo brez dvoma najvažnejši produkt, ki gre preko Mar, sadje. V zvezi s tem zadnjem času pokrenila ak gradnja silosa, ki bi olaj voz, ker bi omogočal čaka godnih izvoznih konjunkt s tem pomagal sadnim pro domo boljših cen, na strani pa bi tudi sadnim nikom omogočil večje do zlasti s tem, ker bi se s mnogo manjši meri pok kakor pa se je to doslej jalo v neprimernih klad.

Tudi uvozna trgovina Mar ra ni majhna, saj rabi m ska industrija mnogo suro prihajajo iz sosednjih s državnih, o čemer priča s ka mariborske carinarn pove tudi mnogo o vlogi dovalca, z južnimi kraji na žave, ki jo ima mariborsko sto.

(Dalje prihodnjič.)

Vnaprej se je založil Gledališki ravnatelj sve ni: "Zbogom, draga! Če nepričakovanega pripeti dališču, da ne bi utegnili kosilu, ti pošljem slugo s čilom."

Žena: "Ne trudi se, Juriga že dobila. Sinoči je pa tvojega žepa."

All ste naročeni na d "Prosveto"? Podpišite sv

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in ahoda, vizitnice, časnike, k koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo pro

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-52 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILL. TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto prišle eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročni. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.25 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in ga je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnitev—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli pred od družine in bo zahteval svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ni storil, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado	\$6.00	Za Cicerio in Chicago	\$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	5.10
2 tednika in	3.60	2 tednika in	3.80
3 tednika in	2.40	3 tednika in	2.70
4 tednike in	1.20	4 tednike in	1.50
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plamni in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2) _____ Čl. družina št. _____

3) _____ Čl. družina št. _____

4) _____ Čl. družina št. _____

5) _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Pomladanske muhe

Fr. Milčinski

1. Falzifikat, dama brez spodnjega trupa in prvenstvo Slovencev

Suhi filozof in suplent Matej Vrbajs je vsako pomlad nekoliko brenčal. Čudak je bil sicer zmeraj, ne le kar se tiče kratkih hlač in tistega klobuka, ki so trdili prijatelji o njem, da je izkopina iz dobe mostišč in ukraden iz muzeja, ampak tudi kar se tiče nazorov. Saj je prav in nič ne rečem: mladina naj le ima, dokler je še ni pohujšal zakon in je ne kloni skrb za družino, naj le ima mladina, pravim, ideale in nazore in sploh in vse — kam pa pridemo drugače! Ali Matej Vrbajs je v tem pogledu pretiraval in njegovi etični nazori so presegali meje dopustnosti in meščanske dostojnosti!

Najhujše je bilo vsako pomlad: tačas je naravnost brenčal. Morda je vse stvarstvo vzbujajoča izprememba letnega časa tako silno vplivala na njegove vsled nezadostne telesne hrane itak prelahke možgane, morda je bil drug vzrok — skratka: vsako pomlad je naravnost brenčal.

Tako je imel n. pr. predlansko pomlad tisto afero z deseti-

camit! Že dalje časa je bil hranil v denarnici ponarejeno desetico; neki večer pa se mu je zamešala med pristne novce in pomotoma jo je izdal v gostilni.

Doma jo je pogrešil, a ker je bil filozof in suplent, je šel in jo hotel sledeči dan zamenjati s pristno, da ne bi natakarcica trpela škode. Ali natakarcica — Pavla ji je bilo ime, lepa je bila in sijajno neumna — je že ni več imela; spoznavši jo za falzifikat, jo je bila hitro zaigrala pri kočevskem krošnjarju, kaj ve pri katerem: mar so ji stari Kočevci — je rekla. Mar so pa bili Mateju Vrbajsu, ki je potem teden dni zasledoval po gostinah in kavarnah istega, ki je oškodovan po njegovi ponarejeni desetici. In imel je precej ugoden uspeh: nabral je okoli petdeset takih penezov! Seveda ni bilo izključeno, da na pravega oškodovanca vendarle ni naletel, da je nesrečni falzifikat že v četrti ali peti roki in da torej škoda le še ni poravnana. Ta misel je preganjala Mateja Vrbajsa podnevi in ponoči. Ljudje pa so mu smeje vkupe znašali zamenjavat vsega spaka ponarejenega. Slednjič se je pričela še slavnopolicija zanimati za sumljive slučaje in ni manjkalo dosti, da ga niso zaprli, češ, da je deležen ponarejanja denarjev. Resnično res! Tri tedne ga je tako imelo!

Baš ko se je pričelo osipati konjanje cvetje, mu je zopet odleglo. Od deželnega šolskega sveta pa je dobil leto.

No, in lansko leto je razburjala najširše kroge njegova ljubezen z damo brez spodnjega trupa. Tiste dni se je bilo v slovenski javnosti pravkar veliko govorilo in pisarilo na eni strani o lepoti, na drugi strani o pregreznosti ženskega akta in strastna ta polemika je v zvezi z gorko pomladansko vlažnostjo izpahnila Mateju Vrbajsu občutljive možgane. Lotil se je dokazovanja, da se Stvarniku človeško telo v umetniškem in estetskem oziru ni posrečilo; ne odreka Stvarniku sicer dobre volje in marljivosti, uverjen pa je, da bi bil na Stvarnikovem mestu eden ali drug profesor bogoslovja izvršil to stvar sigurno lepše in čednejše. Zlasti žensko telo! Povzpelo se je končno do trditve, da v sedanjih okolištinah za količjak dostojnega moškega sploh ni spodobna in mogoča ljubezen z ženskim bitjem, razen kvečjemu z damo brez spodnjega trupa, kakršna je bila baš na pregled v kolibi ob drevoredu! — Ženstvo je bilo močno razburjeno, ko je izvedelo, da je Vrbajs v istini začel ljubimsko razmerje s to poldamo in da ni niti sram, javno razmotriti, kaj bi bilo in kako, če bi sto-